HÂKİM-İ ŞEHÎD (Muhammed bin Muhammed)

Hanefî mezhebindeki hadîs ve fıkıh âlimlerinden. İsmi, Muhammed bin Muhammed bin Ahmed bin Abdullah bin Abdülmecîd bin İsmail bin Hâkim el-Mervezî el-Belhî'dir. Künyesi, Ebü'l-Fadl olup, Hâkim lakabıyla meşhûr olmuştur.

İlim öğrenmek için Horasan, Nişâbûr, Rey, Bağdâd, Kûfe ve daha başka yerlere seyahatler yaptı ve çeşitli kitaplar te'lîf etti. Buhârâ kadılığında ve daha sonra Horasan emîrinin vezirliğinde bulundu. 344 (m. 955) târihinde Rebî-ül-âhır ayında şehîd edildi.

Hâkim, Merv'de Muhammed bin Ussâm bin Süheyl, Muhammed bin Hamdeveyh, Rey'de İbrâhim bin Yûsuf, Bağdâd'da Haysem bin Halef, Kûfe'de Ali bin Ebî Abbâs Becilî, Mekke'de Mufaddal bin Muhammed, Mısır'da Ahmed bin Süleymân el-Mısrî, Buhârâ'da Muhammed bin Sa'îd en-Nevhâbâzî ve daha başka âlimlerden ilim öğrendi ve hadîs-i şerîf rivâyetinde bulundu. Kendisinden de Ebû Abdullah el-Hâkim, Horasan emîri ve daha başka âlimler ilim öğrenip, hadîs-i şerîf rivâyet ettiler.

O, hadîs-i şerîf ilminde sika (sağlam, güvenilir), sadûk; ya'nî rivâyet ettiği hadîslerde i'timâd edilir, altmış bin hadîs-i şerîfi ezbere bilen, çok ibâdet eden, halkın sevgisini kazanmış, fazîlet, vera' ve takvâ sahibi bir âlimdir.

Sem'ânî şöyle anlatıyor: Hâkim-i Şehîd, şehid olduğu günün sabahına kadar, kıldığı her namazdan sonra "Yâ Rabbî! Bana şehîdliği nasîb eyle?" diye duâ ederdi. Son gece gürültüler işitti. "Ne var, ne oluyor?" dedi. Dışarıdan: "Askerler toplanmışlar, erzakın eksik verildiğini söyleyerek sizi suçluyorlar" dediler. "Yâ Rabbî! Beni affeyle" dedi. Sonra bir berber çağırıp başını tıraş ettirdi. Gusül abdesti aldı ve güzel bir kefen giydi. Bütün gece sabaha kadar namaz kıldı. Sabahleyin isyancılar etrâfını sardılar. Sultan, toplanan isyancıların üzerine asker gönderip, onları bu işten menetti. Sultânın askerleri ile isyancılar arasında büyük bir vuruşma oldu. Neticede sultânın askerleri gâlib geldiler. Fakat Hâkim bu arada, secdede iken şehîd edildi.

İbn-i Âbidin, birinci cildin kırkyedinci sahifesinde: "Hanefî mezhebinin bilgileri, sonraki âlimlere üç yoldan gelmiştir:

Birincisi, (Usûl) haberleri olup, bunlara zâhir haberler de denir. Bunlar, Hanefî mezhebinin sahibi olan İmâm-ı a'zam Ebû Hanîfe'den ve talebesinden gelen haberlerdir. Bu haberler, İmâm-ı Muhammed'in altı kitabı ile bildirilmektedir. Bu altı kitab; (El-mebsût), (Ez-ziyâdât), (El-câmi-üs-sagîr), (Es-siyer-üs-sagîr), (El-câmi-ül-kebîr), (Es-siyer-ül-kebîr) kitaplarıdır. Bu kitapları İmâm-ı Muhammed'den güvenilir kimseler getirdiği için, (Zâhir haberler) denilmiştir. Usûl haberlerini ilk toplıyan Hâkim-i Şehîd (Muhammed bin Muhammed)'dir. Bunun (Kâfi) kitabı meşhûrdur. Kâfi'nin şerhleri çoktur." buyurmaktadır.

Hâkim-i Şehîd'in yazmış olduğu eserler, ilimdeki üstünlüğünü ve olgunluğunu göstermektedir. Onun Kâfi ve Müntekâ adlı kitapları, İmâm-ı Muhammed'in bildirdiği usûl bilgilerini toplayan iki meşhûr eserdir.

Kitaplarından ba'zıları şunlardır: Kitâb-ül-Muhtasar, Kitâb-ül-Müntekâ, Kitâb-ül-Müstehlis, Kitâb-ül-Kâfi, Kitâbüd-Dürer ve Gurer.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ül-fukaha sh. 57

2) Miftâh-üs-se'âde cild-2, sh. 282, 602

3) Esmâ-ül-müellifîn cild-2, sh. 32

4) Fevâid-ül-behiyye sh. 185

5) Mu'cem-ül-müellifîn cild-11, sh. 185

6) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 121, 235, 1009, 1078, 1073

7) İbn-i Âbidin cild-1, sh. 47